

Minister Klimatu i Środowiska

DOP-WŚ.050.28.2024.KW
3164600.12416022.9989215
Warszawa, 10-05-2024

Pan
Szymon Hołwia
Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr K10INT2536 Pana Posła Tadeusza Tomaszewskiego w sprawie szacowania szkód wyrządzonych przez zwierzynę prawnie chronioną, przekazuję odpowiedzi na postulaty zgłoszone przez rolników z terenu powiatu gnieźnieńskiego.

Szacowanie szkód wyrządzonych przez niektóre gatunki zwierząt chronionych powinny zostać wykonane niezwłocznie po otrzymaniu wniosku o przeprowadzenie szacowania (w przypadku zwierzyny łownej 7 dni, a chronionej 30 dni).

Uprzejmie informuję, że obecnie szacowania szkód wyrządzonych przez zwierzęta objęte ochroną gatunkową dokonuje się w ciągu 30 dni, zaś szacowania szkód wyrządzonych przez zwierzęta łowne dokonuje się w ciągu 7 dni.

Zgodnie z § 3 pkt. 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 lutego 2018 r. w sprawie szacowania szkód wyrządzonych przez niektóre gatunki zwierząt objęte ochroną gatunkową (Dz. U. poz. 645), właściwy organ dokonuje oględzin szkody w obecności poszkodowanego, niezwłocznie po otrzymaniu wniosku, jednak nie później niż w terminie 30 dni od dnia otrzymania kompletnego wniosku. Jednocześnie w przypadku oględzin szkód wyrządzonych w uprawach i płodach rolnych oględzin szkody dokonuje się najpóźniej na dzień przed sprzętem uprawy lub płodów rolnych, w których ona wystąpiła. Zgodnie z § 2 ust. 5 pkt 4 lit. c ww. rozporządzenia poszkodowany załącza do wniosku o odszkodowanie oświadczenie o planowanym terminie sprzętu uprawy lub płodów rolnych, które uległy szkodzie, przy czym termin ten nie może być krótszy niż 14 dni od dnia zgłoszenia szkody.

Natomiast zgodnie z art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 2023 r. Prawo Łowieckie (Dz. U. z 2023 r. poz. 1082), dzierżawca lub zarządca obwodu łowieckiego jest obowiązany do wynagradzania szkód wyrządzonych w uprawach i płodach rolnych przez dziki, łosie, jelenie, daniela i sarny oraz przy wykonywaniu polowania. Zgodnie z art. 46 a ust. 2 ww. ustawy oględzin dokonuje się niezwłocznie, nie później niż w terminie 7 dni od dnia otrzymania wniosku.

Ponadto zgodnie z art. 50 ust. 1 ww. ustawy, wprowadzona została odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkody wyrządzone przez zwierzęta łowne objęte całoroczną ochroną (obecnie łos) oraz szkody wyrządzone przez zwierzęta łowne w uprawach i płodach rolnych na obszarach niewchodzących w skład obwodów łowieckich. W tym przypadku odszkodowanie wypłaca zarząd województwa (za szkody wyrządzone poza obwodami łowieckimi oraz szkody wyrządzone przez zwierzęta łowne objęte całoroczną ochroną na terenie obwodów łowieckich polnych) oraz Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe (za szkody wyrządzone przez zwierzęta łowne objęte całoroczną ochroną w obwodach łowieckich leśnych). Podmioty szacujące szkody w imieniu Skarbu Państwa stosują terminy szacowania szkód odpowiednio do określonej w przepisach procedury szacowania szkód łowieckich stosowanej przez dzierżawców i zarządców obwodów łowieckich.

Rozszerzyć zakres szacowania szkód wyrządzonych przez zwierzynę o kategorii ptactwa prawnie chronionego, kormoranów, żurawi, gęsi, łabędzi i krukowatych oraz dać rolnikom - pozwolenia na niezwłoczne odstraszanie w uprawach rolnych, a także przeanalizować redukcję w/w gatunków ptaków.

Gatunki ptaków bytujące w Polsce są chronione na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. poz. 2183). Rozporządzenie to obejmuje znaczącą większość (427 gatunki objęte ochroną ścisłą oraz 9 gatunków objętych ochroną częściową) gatunków ptaków.

Zgodnie z art. 126 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r. poz. 1336 ze zm.), Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność finansową za szkody wyrządzone przez żubry, wilki, rysie, niedźwiedzie i bobry. Według obowiązującego w Polsce ustawodawstwa, ptaki objęte ochroną gatunkową nie figurują na liście gatunków wymienionych w art. 126 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, a więc za szkody wyrządzone przez którykolwiek gatunek ptaka objętego ochroną gatunkową nie przysługuje ustawowe odszkodowanie ze Skarbu Państwa. Obecnie resort środowiska nie planuje nowelizacji treści art. 126 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody poprzez rozszerzenie wykazu gatunków zwierząt chronionych wyrządzających szkody o ptactwo chronione. Istniejące przepisy bardzo ściśle wiążą fakt zaistnienia szkód z identyfikacją gatunku zwierzęcia, które jest za te szkody odpowiedzialne. W przypadku wydziobywania zasiewów przez ptaki, precyzyjne przypisanie szkód do konkretnego gatunku jest praktycznie niemożliwe. Drogą do uzyskania odszkodowania za powstałe w wyniku żerowania ptaków szkody może być natomiast powództwo cywilne.

Należy przy tym wskazać, iż fakt objęcia gatunków ochroną nie uniemożliwia podejmowania przeciwko nim jakichkolwiek działań. Na podstawie art. 56 ust. 2 pkt 2 ustawy o ochronie przyrody, regionalni dyrektorzy ochrony środowiska, na wniosek podmiotów, w których interesie jest zminimalizowanie szkód, wydają zezwolenia m.in. na płoszenie i niepokojenie osobników gatunków objętych ochroną oraz na eliminację osobników gatunków objętych ochroną częściową. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska może wydać zezwolenie na eliminację osobników gatunków objętych ochroną ścisłą. Należy podkreślić fakt, iż zezwolenia na odstępstwa od zakazów wydawane są na wniosek podmiotu, w którego interesie leży dana czynność. Należy przy tym wskazać, iż wydane decyzje przyznają stronom prawo do odstępstwa od obowiązujących zakazów, nie mają zaś charakteru nakazowego. Wnioskodawca może więc wykorzystać udzieloną derogację w całości lub w części, jednak nie ma takiego obowiązku.

Natomiast odnośnie do zwierząt łownych należy wskazać, że zgodnie z ustawą z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie, dzierżawcy i zarządcy obwodów łowieckich odpowiadają jedynie za szkody w uprawach i płodach rolnych wyrządzone przez ściśle określony katalog zwierząt łownych tj. dziki, łosie (obecnie gatunek objęty całoroczną ochroną), jelenie, daniela i sarny. Łowne gatunki gęsi (gęś gęgawa, zbożowa i białoczelna) nie zostały zaliczone do katalogu tych gatunków, za które przewidziano możliwość szacowania szkód i wypłaty odszkodowań. Istnieją jednak instrumenty pozwalające na ograniczanie negatywnego wpływu łownych gatunków gęsi na uprawy rolne. W celu ochrony upraw przed szkodami można wystąpić do marszałka województwa na podstawie art. 9 a ustawy – Prawo łowieckie z wnioskiem o wydanie zezwolenia na odstępstwo od zakazu płoszenia gatunków łownych. Zezwolenie może być wydane w przypadku braku rozwiązań alternatywnych oraz gdy nie jest to szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony populacji dziko występujących zwierząt łownych. Ponadto w okresie obowiązujących terminów polowań na gęsi można zapobiegać powstawaniu szkód poprzez wejście w kontakt z właściwymi terytorialnie kołami łowieckimi, które wydając indywidualne upoważnienia do odstrzału lub organizując polowania zbiorowe, zapewnią skuteczne ich płoszenie. Obecnie resort środowiska nie widzi możliwości realizacji postulatu rozszerzenia odpowiedzialności

dzierżawców i zarządców obwodów łowieckich o szkody wyrządzone przez łowne gatunki gęsi.

Zdjąć moratorium na całoroczną ochronę łosia i ująć ten gatunek w rocznych planach łowieckich do odstrzału ze względu na coraz większą ilość kolizji drogowych oraz dużą ilość szkód na polach.

Odnosząc się do postulatu podjęcia działań mających na celu zdjęcie moratorium na całoroczną ochronę łosia informuję, że umożliwienie wykonywania odstrzału łosia wymaga nowelizacji rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 marca 2005 r. w sprawie określenia okresów polowań na zwierzęta łowne (Dz. U. z 2023 r. poz. 99). Obecnie nie prowadzi się prac mających na celu zmianę ww. rozporządzenia we wskazanym zakresie, jednak w resorcie środowiska trwa bieżąca analiza problemu w szczególności w odniesieniu do szkód wyrządzanych przez ten gatunek.

Rozpatrzyć status ochrony wilka w obwodach, na których jest nadmierna ilość ochrony inwentarza żywego oraz społeczności wiejskich (coraz częstsze ataki na zwierzęta gospodarskie).

Pomimo, iż wilk *Canis lupus* objęty jest ścisłą ochroną gatunkową na podstawie załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. poz. 2183) należy wyraźnie podkreślić, iż obowiązujące obecnie przepisy prawa przewidują możliwość podjęcia działań przeciwdziałających zagrożeniu powodowanemu przez ten gatunek. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody możliwe jest uzyskanie zezwolenia na odstępstwo od zakazów wobec osobników tego gatunku, w celu wyeliminowania powodowanego zagrożenia – np. na umyślne płoszenie, umyślne przemieszczanie z miejsc regularnego przebywania w inne miejsce czy zabijanie. Zezwolenia wydawane są przez właściwego miejscowo regionalnego dyrektora ochrony środowiska (w zakresie umyślnego płoszenia i przemieszczania), Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (w zakresie umyślnego zabijania) oraz Ministra Klimatu i Środowiska (w przypadku, gdy czynności mają być wykonane na terenie parku narodowego). Zezwolenia takie mogą być wydawane w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, jeżeli wnioskowane działania nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony gatunku chronionego oraz przy spełnieniu jednej z przesłanek indywidualnych, jak na przykład dot. interesu zdrowia lub bezpieczeństwa powszechnego.

Odnosnie zmiany statusu ochrony wilka, uprzejmie informuję, iż wilk został wymieniony w załączniku II Konwencji z dnia 19 września 1979 r. o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk (tzw. Konwencji Berneńskiej), jako gatunek zwierzęcia ściśle chronionego. Polska podczas ratyfikacji Konwencji Berneńskiej zgłosiła w trybie art. 22 tej konwencji zastrzeżenie co do przedmiotowego gatunku, zgodnie z którym może on zostać objęty w Polsce statusem ochrony innym niż przewidziany w konwencji. Zatem w świetle Konwencji wilk może zostać objęty w Polsce ochroną gatunkową częściową.

Analizując kwestię ochrony wilka w dyrektywie 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. Dyrektywy Siedliskowej) należy stwierdzić, że wilk został wymieniony w załącznikach:

- II - jako gatunek zwierzęcia będącego przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, którego ochrona wymaga wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony;
- IV - jako gatunek zwierzęcia będącego przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, które wymaga ścisłej ochrony.

Polska populacja wilka wraz z kilkoma innymi (m.in. estońską, bułgarską, łotewską, litewską i słowacką) zostały wyłączone z załącznika IV i umieszczone w załączniku V, w którym wymienione zostały gatunki zwierząt i roślin będące przedmiotem zainteresowania wspólnoty, których pozyskanie ze stanu dzikiego i eksploatacja może podlegać działaniom

w zakresie zarządzania. Dla tych populacji nie jest więc wymagane ustanowienie ochrony ścisłej.

Zatem teoretycznie wilk może być w Polsce objęty częściową ochroną gatunkową. Należy jednak pamiętać, że wilk w myśl Dyrektywy Siedliskowej jest gatunkiem o znaczeniu priorytetowym, w odniesieniu do ochrony którego Unia Europejska ponosi szczególną odpowiedzialność z powodu wielkości jego naturalnego zasięgu mieszczącego się w obrębie terytorium Państw Członkowskich.

Wydawać by się mogło, że konsekwencją obniżenia reżimu ochrony wilka byłoby zwiększenie liczby wydawanych decyzji, gdyż do gatunków objętych ochroną częściową istnieje możliwość zastosowania dodatkowej przesłanki indywidualnej – tj. słusznego interesu strony. Należy jednak mieć na uwadze fakt, iż odstępstwa od zakazów w stosunku do zwierząt objętych ochroną gatunkową częściową wydawane są przez właściwych miejscowo regionalnych dyrektorów ochrony środowiska. Zatem trudno w tym przypadku byłoby utrzymać jednolite podejście odnośnie zarządzania populacją wilka w Polsce. Ze względu na ogromne wymagania przestrzenne dużych drapieżników, powierzchnie nawet największych lasów w Polsce są zbyt małe, by stanowić ostoję niezależnej, żywej, zróżnicowanej genetycznie populacji wilka. Dlatego populacje dużych drapieżników jak wilk są w Polsce zbiorem niewielkich lokalnych populacji (tzw. subpopulacji) zasiedlających poszczególne kompleksy leśne, połączonych w całość poprzez korytarze ekologiczne. Przetrawanie takich gatunków zależy od sprawnej wymiany osobników (i genów) pomiędzy poszczególnymi subpopulacjami. Należy więc zauważyć, że nieskoordynowane działania na tak małych obszarach jak województwa wiązałyby się ze sporym ryzykiem dla osiągnięcia celu ochrony tego gatunku. Regionalni dyrektorzy ochrony środowiska, aby uniknąć negatywnego wpływu na stan populacji wilka (wymóg Dyrektywy Siedliskowej) przed wydaniem decyzji każdorazowo musieliby analizować sytuację na terenie innych województw, co wydłużałoby i komplikowałoby procedurę.

Przy rozważaniach dotyczących zmiany reżimu ochronnego wilka należy brać pod uwagę również odbiór społeczny. Nastawienie społeczne do wilka jest niejednoznaczne. Z jednej strony mieszkańcy małych miejscowości postulują o redukcję jego liczebności ze względu na strach przed nim oraz powodowanie szkód. Negatywne emocje są dodatkowo podsycane na portalach społecznościowych oraz w mediach. Z drugiej strony organizacje społeczne i naukowcy dostrzegając ważną rolę wilka, jako szczytowego drapieżnika regulującego ekosystem, kwestionują zasadność eliminacji wilków.

Należy również zauważyć, że wbrew powszechnemu przekonaniu, tam gdzie poluje się na wilki, poziom szkód w inwentarzu nie spada, a może nawet wzrastać. Ogromna większość wilków żyje w grupach rodzinnych, odstrzały powodują zaburzenia struktury socjalnej grupy rodzinnej, która opiera się na bliskim pokrewieństwie osobników (grupa składa się najczęściej z pary rodzicielskiej i jej potomstwa), warunkującej współpracę w grupie i dzielenie się pokarmem. Powstałe w wyniku odstrzału niewielkie, niedoświadczone grupy lub młode, osierocone wilki pozbawione wsparcia rodziców nie mają jeszcze umiejętności polowania na największą i trudną zdobycz (jelenie, łosie i dziki), dlatego chętniej polują na mniejsze ofiary, np. sarny. Łatwiejszą zdobyczą są dla nich też zwierzęta gospodarskie, co może powodować wzrost szkód w inwentarzu. Dla przykładu w Estonii, w latach 2007- 2010 wraz ze wzrostem liczby odstrzelonych wilków (od 27% do 55% jesiennego stanu liczebnej populacji), wzrosła liczba zabitych zwierząt gospodarskich (od 148 do 565 zwierząt).

Podobne wnioski wynikają z doświadczeń Łotwy, gdzie wykorzystanie skutecznych środków zapobiegawczych jest niskie, a odstrzał wilków jest głównym sposobem na radzenie sobie ze szkodami w zwierzętach gospodarczych. W ciągu ostatnich dwóch dekad wzrosła tam liczba przypadków szkód gospodarczych powodowanych przez wilki.

Należy wskazać, że najlepszym sposobem na zapobieganie stratom w zwierzętach gospodarczych jest stosowanie różnorodnych metod ochrony inwentarza. Jak wskazują badania naukowe, w całym zasięgu występowania wilka dochodzi do ataków na zwierzęta gospodarskie, a poziom szkód nie zależy od tego czy wilki są w danym kraju gatunkiem łownym czy chronionym, lecz od stopnia zabezpieczenia stad przez hodowców.

Istotną informacją jest też to, że wraz ze wzrostem liczebności wilków liczba szkód od kilku lat utrzymuje się na podobnym poziomie.

Utrzymać zakaz utrudniania polowań zbiorowych w okresie jesienno- zimowym przez pseudoekologów, jest to okres najlepszy do odstrzału i realizacji planów łowieckich.

Kwestia utrzymania lub zniesienia penalizacji zakazu utrudniania wykonywania polowania będzie przedmiotem analizy Zespołu ds. łowiectwa, który zostanie powołany przez Ministra Klimatu i Środowiska.

Z wyrazami szacunku

Z up. Ministra

Mikołaj Dorożala
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Klimatu i Środowiska
/ – podpisany cyfrowo/

Do wiadomości:
Departament Spraw Parlamentarnych w KPRM